

Kommunledningskontoret

Handläggare

Christian Westas

Fi2024/01521

Finansdepartementet

fi.remissvar@regeringskansliet.se

Karlskoga kommuns remissvar på "Nätt och jämnt- Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn (SOU 2024:50)"

Sammanfattning

I juli 2024 inkom en remissbegäran från Regeringskansliet till Karlskoga kommun avseende utredningen "Nätt och jämnt – Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn (SOU 2024:50)". Remissvar ska ha kommit in till Finansdepartementet senast den 8 november 2024.

Kommunledningskontoret i Karlskoga kommun har författat detta remissvar.

Bakgrund

En parlamentarisk utredning har sett över samtliga delar av utjämningsystemet för kommuner och regioner, inklusive LSS-utjämnningen för kommuner. Utredningen har även övervägt om det finns riktade statsbidrag som kan inordnas i det generella statsbidraget. Den 2 juli 2024 överlämnade utjämningskommittén sitt betänkande.

Betänkandet innehåller förslag på förändringar i inkomstutjämnningen, kostnadsutjämnningen, LSS-utjämnningen samt strukturbidraget. Det innehåller också förslag på riktlinjer för riktade statsbidrag samt ett resonemang kring tillväxt kopplat till inkomstutjämnning. Kopplat till förändringarna finns förslag på hur införandet ska ske.

Beskrivning

Generella kommentarer

Utjämningsystemets delmodeller och parametrar behöver med jämna mellanrum ses över för att säkerställa att systemet uppfyller sina syften. Karlskoga kommun delar utjämningskommitténs utgångspunkt att ett långtgående kommunalt självstyre kräver likvärdiga ekonomiska förutsättningar. För att få ett utjämningsystem väl förankrat i sektorn bör det vara transparent och förutsägbart, bygga på aktuella och tillförlitliga data och fånga strukturella behov genom opåverkbara faktorer.

Karlskoga kommun ställer sig bakom kommitténs förslag om principer för riktade statsbidrag, men anser att ytterligare riktade statsbidrag kan

föras till det generella bidraget utifrån de kriterier som kommittén ställt upp.

I direktiven till utredningen framgår att uppdraget är att göra utjämningsystemen mer lättförståeliga, enklare samt mer transparenta. En enkel och stor förbättring vore att det generella statsbidraget lyfts ur inkomstutjämnningen och i stället fördelas krona per invånare till alla kommuner, liksom hur systemet fungerade före 2005. Då skulle kommunernas faktiska avgifter till systemet bli mer transparenta och enklare att förstå med enbart en mellankommunal utjämnning. Föreslagen hybrid av mellankommunal utjämnning och huvudsakligen statlig finansierad inkomstutjämnning är inte alls transparent och därmed svår att förstå.

Kommitténs uppdrag har varit brett och Karlskoga kommun anser att vissa delar av betänkandet hade förtjänat mer utredningstid. Detta gäller inte minst frågan om tillväxt, utjämningsmodellen för kollektivtrafik, förenklingar av systemet samt möjlighet att, med kvalitativ analys, verifiera vissa antaganden i den föreslagna kostnadsutjämnningen.

Karlskoga kommun delar kommitténs bedömning att andra kommunala intäkter, såsom försäljningsintäkter, finansiella poster och avgiftsintäkter, är olämpliga som föremål för utjämnning trots att de påverkar kommunernas och regionernas ekonomi olika. Diskussionen om den kommunala fastighetsavgiften bör vara bredare än bara en fråga om utjämnning eller inte. Avgiftens syfte, funktion som styrmedel, kommunvisa fördelning och redovisningsmässiga effekter måste klargöras innan en eventuell diskussion om utjämnning av intäkterna från fastighetsavgiften kan ske.

Kostnadsutjämnningen generellt

Till följd av utjämningsystemets konstruktion tvingas kommuner med låga nettokostnader antingen höja skatten eller spara i offentliga åtaganden. Givet högre kostnadslägen i övrigt i storstadslänen är det oftast kostnaderna som behöver sänkas, vilket i systemet legitimerar ytterligare förstärkt utjämnning. Utredningen använder i hög grad regressionsanalys som metod, vilket är en bra och vedertagen metod för att undersöka sambandet mellan en beroende variabel och en eller flera oberoende variabler. Analysen syftar till att fånga hur faktiska kostnadsskillnader förklaras av behov så som demografi, socioekonomi eller geografi. Utifrån regressionsanalyserna inkorporeras respektive utsluts variabler. Mer sällan förs resonemang om vilka orsakssambanden är. Det hade varit önskvärt.

Vid tidigare utjämningsreformer har det funnits tydliga systemfel som behövs åtgärdas, exempelvis att efterfrågan inom förskolan inte beaktade att efterfrågan förändrats efter maxtaxans införande (se SOU 2011:39).

Kommitténs förslag korrigerar inte för något av dagens systemfel inom kostnadsutjämnningen, utan förefaller främst syfta till att öka bidraget till kommuner med högt kostnadsläge. Utjämnningssystemets hållbarhet kan ifrågasättas med bristande transparens, kompensation utifrån kommungruppers kostnader, i stället för dess behov, och en fortsatt regionalpolitik inom utjämnningssystemen.

Rimligt med en "finansieringsprincip" för riktade statsbidrag (kapitel 4)
Karlskoga kommun ställer sig i huvudsak bakom kommitténs förslag avseende statsbidrag och principer för bidragsgivningen. Karlskoga kommun kan dock konstatera att det inte saknats tidigare förslag på hur statens bidragsgivning ska kunna bli mer ändamålsenlig och att bristen på konkreta åtgärder knappast hänger ihop med någon brist på förslag. Med detta sagt har Karlskoga kommun inget att erinra mot de principer för bidragsgivning som kommittén föreslår, eller att dessa ska godkännas av riksdagen, på samma sätt som finansieringsprincipen. Kommittén tar även fram förslag på ett antal "beredningsrutiner" kring statsbidrag som motiveras med särskilda skäl.

Kap 9 LSS-utjämnningen bör bli mindre påverkbar

Karlskoga kommun tillstyrker förslaget att personalkostnadsindex tas bort som indikator på vårdtyngd då samband inte kunnat påvisas. I framtiden bör en modell eftersträvas som är mindre påverkbar än idag genom att antal beslutade insatser ersätts som bas för omfördelning.

Sammanfattning

Karlskoga kommun menar att regeringen inte bör gå vidare med kommitténs förslag, utan i stället tillsätta en ny utredning med uppdrag att ta fram ett utjämnningssystem som:

- 1.) baseras på behov, inte kostnader
- 2.) är mer lättbegripligt, enklare och mer transparent

Christian Westas
Ekonomichef
Karlskoga kommun